

Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleki Bağlılıkları ile Manevi Bakım Yeterlilikleri Arasındaki İlişki

The Relationship Between Professional Commitment and Spiritual Care Competencies of Nursing Students

Fatma GÜL CAN¹

Fatma BAŞARAN¹

¹ Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik
Bölümü, Ağrı, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin mesleki bağlılıkları ile manevi bakım yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntemler: Bu tanımlayıcı ve ilişki arayıcı araştırmanın evrenini 2022–2023 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde okuyan tüm öğrenciler (n=415) oluşturmuştur. Çalışmaya katılmayı kabul eden toplam 267 öğrenci çalışma kapsamına alınmıştır. Araştırmada veriler, tanıtıcı bilgi formu, Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği ve Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Öğrenciler, Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği'nden ortalama $75,79 \pm 12,21$ (min. 26,00 - maks. 104,00), Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği'nden ortalama $102,11 \pm 24,09$ (min. 27,00 - maks. 135,00) puan almıştır. Kadın öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılıklarının ve manevi bakım yeterliliklerinin, erkek öğrencilere göre anlamlı olarak daha fazla olduğu saptanmıştır. Mesleğini seven öğrencilerin, hemşirelik mesleğine bağlılıkları ($P < ,01$) ve manevi bakım yeterlilikleri ($P < ,05$) anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmada öğrencilerin mesleğine bağlılıkları arttıkça, manevi bakım yeterliliklerinin de arttığı belirlenmiştir.

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleğine bağlılık düzeyleri arttıkça manevi bakım yeterliliklerinin de arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Meslek, bağlılık, manevi, bakım, hemşirelik öğrencisi, yeterlilik

ABSTRACT

Objective: This research examined the relationship between nursing students' professional commitment and spiritual care competencies.

Methods: The population of this cross-sectional study consisted of all students (n=415) studying in the nursing department of a state university in the 2022-2023 academic year. A total of 267 students who agreed to participate were included in the study. The study collected data using the introductory information form, the Nursing Professional Engagement Scale, and the Spiritual Care Competency Scale. To conduct the research, written permission was obtained from the ethics committee, the institution where the research was conducted, and the students.

Results: Students mean 75.79 ± 12.21 (min. 26.00 – max. 104.00) from the Nursing Professional Engagement Scale, 102.11 ± 24.09 (min. 27.00 – max 135.00). It was determined that female students' commitment to the nursing profession and their spiritual care competence were significantly higher than male students. It was determined that

Geliş Tarihi/Received: 27.03.2023
Revizyon Tarihi/Revised: 24.10.2023
Kabul Tarihi/Accepted: 06.02.2024
Yayın Tarihi/Publication Date: 25.03.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Fatma BAŞARAN
E-mail: fbasaran@agri.edu.tr

Cite this article: Gül Can F., Başaran F. The Relationship Between Professional Commitment and Spiritual Care Competencies of Nursing Students *J Nursology*. 2024;27(1):20-28.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

fourth-year students and students, who chose the nursing profession voluntarily had a significantly higher commitment to the nursing profession. The commitment to nursing and spiritual care competencies of students who love their profession were significantly higher. In our study, it was determined that as students' commitment to their profession increased, their spiritual care competencies also increased.

Conclusion: It has been determined that as the commitment of nursing students to the nursing profession increases, their spiritual care competencies also increase.

Keywords: Profession, commitment, spiritual, care, nursing student, relationship

GİRİŞ

Mesleki bağlılık, sadakat, bir mesleği devam ettirme isteği ve mesleğin belirli problemlerine ve güçlüklerine karşı sorumluluk duygusu olarak tanımlanması ile birlikte bireyin mesleği ile fiziksel, zihinsel ve duygusal bir bağ kurmasını sağlayan tutumdur.^{1,2} Hemşirelikte mesleki bağlılık ise, hemşirelik eğitiminin alınmasıyla başlayıp, hemşirelik mesleğinin icra edildiği zamanda da devam eden bir süreçtir. Bir hemşirenin mesleğinin değerlerini kabul etmesi, bu değerleri gerçekleştirmek için çaba göstermesi, meslekte kendi becerilerini geliştirmek istemesi, mesleğini devam ettirme hususunda kararlı ve azimli olması hemşirelikte mesleki bağlılık olarak tanımlanmaktadır.^{3,4}

Hemşirelikte mesleki bağlılık iş tatmini, öz-yeterlilik, işe devam etme durumu, hasta güvenliği ve bakım kalitesini doğrudan etkileyen bir faktördür.⁴ Hemşireler arasında mesleki bağlılığın yüksek olması işten ayrılma isteğinde azalmayı, mesleki yeterlilik ve iş doyumunda artışı, hasta bakım kalitesinde ve mesleki statüde yükselmeyi beraberinde getirmektedir.^{2,5} Hemşirelerde olumlu profesyonel davranışın temel kaynağı olarak öne çıkan mesleki bağlılık, hasta bakımının kalitesindeki etkisi nedeniyle hastane ve aile sağlığı merkezleri, dispanserler, özel sağlık kuruluşları, poliklinikler gibi sağlık bakım merkezleri için hayati önem taşımaktadır.¹ Cerrahi kliniklerinde çalışan hemşirelerle yapılan bir çalışmada, hemşirelerin mesleğe bağlılıklarının artmasına bağlı olarak bakım davranışlarının da arttığı gözlemlenmiştir.⁶ Eğitim hayatında mesleki bağlılık düzeyleri yüksek olan hemşirelik öğrencilerinin, mezun olduktan sonra da yüksek mesleki bağlılık düzeyine sahip olduğuna inanılmaktadır.²

Hemşirelik, sağlık çalışanları arasında bireye primer bakım veren, onu tüm yönleri ile ele alan ve tüm gereksinimlerini karşılayan profesyonel bir meslektir. Bu nedenle hemşirelik mesleğini icra edebilmek için mesleğin maddi getirisinin ötesinde derin bir mesleki bağlılık duygusuna sahip olmak gerekmektedir.^{7,8} Mesleki bağlılık duygusuna sahip hemşireler, hastalara bütüncül bakım verirken hastayı eksiksiz bir bakım modeli kapsamında tüm yönleri

ile ele almaya özen göstermektedir. Bu bütüncül yaklaşımda göz önünde bulundurulması gereken en önemli bileşenlerden biri manevi bakımdır.⁹

Manevi bakım, travma, hastalık veya üzüntüyle karşı karşıya olan bireylerde insan ruhunun ihtiyaçlarının tanınması ve bunlara yanıt verilmesi olarak tanımlanmaktadır.¹⁰ Bütünsel bakım yaklaşımının temel yönlerinden biri olan manevi bakım, hastanın yaşam kalitesiyle önemli ölçüde ilişkilidir ve bu durum onu hemşirelik bakımının hayati bir unsuru haline getirir.¹¹ Manevi bakımın amacı, hastaların manevi düzeydeki zorluklarını hafifletmek ve hayatın anlamını, kendini gerçekleştirmeyi, umudu, yaratıcılığı, inancı, güveni, huzuru, duayı, sevmeye ve affetme becerisini kazanmaya yardım etmektir.^{12,13}

Literatür incelendiğinde hemşirelik öğrencilerinde mesleki bağlılık ve manevi bakım yeterliliği ile ilgili birçok çalışma^{2,5,10} bulunmasına rağmen her ikisinin değerlendirildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin mesleki bağlılıkları ile manevi bakım yeterliliklerinin birlikte ele alınması bu çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin mesleki bağlılıkları ile manevi bakım yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırma Soruları

1. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki bağlılık düzeyi nedir?
2. Hemşirelik öğrencilerinin manevi bakım yeterlilikleri düzeyi nedir?
3. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki bağlılık düzeyi ile ilişkili faktörler nelerdir?
4. Hemşirelik öğrencilerinin manevi bakım yeterlilikleri ile ilişkili faktörler nelerdir?
5. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki bağlılık düzeyi ile manevi bakım yeterlilikleri arasındaki ilişki nasıldır?

YÖNTEMLER

Araştırmanın Zamanı ve Tipi

Bu araştırma, Şubat - Mart 2023 tarihleri arasında yürütülen tanımlayıcı ve ilişki arayıcı tasarımda bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini 2022-2023 eğitim öğretim bahar yarıyılında bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümüne kayıtlı olan 415 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyerek, tam sayım yöntemi ile çalışma evreninin tamamına ulaşılması amaçlanmıştır. Örnekleme, araştırmaya katılmayı kabul eden, araştırmanın yapıldığı yarıyılıda hemşirelik bölümüne kayıtlı olan ve araştırmanın yürütüldüğü tarih aralığında derslere aktif olarak katılan öğrenciler dâhil edilmiştir. Araştırma, dâhil edilme kriterlerini karşılayan 267 öğrenci (%64,38) üzerinde yürütülmüştür. Ulaşılabilen örneklem büyüklüğü için elde edilen post-hoc güç G-Power 3.1.9.7 paket programı aracılığıyla hesaplanmıştır. Çalışmanın gücü 0,05'lik hata payı, 267 örneklem hacmi, yüksek düzeyde ($d=2,81$) etki büyüklüğü ile tek gruplu örnekleme yapılan analizde %100 olarak belirlenmiş olup, örneklem sayısının yeterli olduğu belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Veriler, araştırmacılar tarafından araştırma amacı doğrultusunda oluşturulan "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği" ve "Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği" ile elde edilmiştir.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucunda¹³⁻¹⁸ araştırma amacı doğrultusunda hazırlanan bu form, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini, mesleğe yönelik tutum ve yaklaşımlarını sorgulayan toplam 11 sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği (HMBÖ): Hemşirelerin mesleğe bağlılık düzeylerinin belirlenmesi için, 2000 yılında Lu ve arkadaşları tarafından geliştirilen¹⁹ ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Çetinkaya ve arkadaşları tarafından 2015 yılında yapılmıştır. Dörtlü Likert tipindeki (1-Hiç katılmıyorum, 4-Tamamen katılıyorum) ölçek 26 madde ve 3 alt boyuttan (çaba gösterme istekliliği, meslek üyeliğini sürdürme, hedef ve değerlere inanç) oluşmaktadır. Ölçeğin tamamından alınacak en düşük puan 26, en yüksek puan ise 104'dür. Alt boyutlarından alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlar ise, "çaba gösterme istekliliği" için 13-52, "meslek üyeliğini sürdürme" için 8-32, "hedef ve değerlere inanç" için 5-20 puan arasındadır. Ölçeğin tamamından ve alt boyutlarından alınan puanın artması, bireylerin mesleğe

bağlılıklarının yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin genelinin Cronbach Alpha katsayısı 0,90; alt boyutlarının ise sırası ile 0,88, 0,77 ve 0,67'dir.²⁰ Bu çalışmada ölçeğin genelinin Cronbach Alpha katsayısı 0,89; alt boyutlarının ise sırası ile 0,92, 0,88 ve 0,67 olarak tespit edilmiştir.

Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği (MBYÖ): Hemşirelerin manevi bakımla ilgili yetkinlik düzeyini belirlemek amacıyla Leeuwen ve ark.²¹ tarafından geliştirilen ölçeğin, Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Daghan ve ark.²² tarafından 2019 yılında yapılmıştır. Beşli Likert tipindeki (1-Kesinlikle katılmıyorum, 5- Tamamen katılıyorum) ölçek, "manevi bakımın değerlendirilmesi ve uygulanması", "manevi bakımda profesyonellik ve hasta danışmanlığı" ve "hastanın maneviyatına karşı tutumu ve iletişimi" olmak üzere 3 alt boyutta toplam 27 maddeden oluşmaktadır. Alınan puanın yüksek olması manevi bakımla ilişkili hemşirelerin yeterlilik algısının olduğunu göstermektedir. Ölçeğin genelinin Cronbach Alpha katsayısı 0,97; alt boyutlarının ise sırası ile 0,94, 0,96 ve 0,97'dir.²² Bu çalışmada ölçeğin genelinin Cronbach Alpha katsayısı 0,99; alt boyutlarının ise sırası ile 0,96, 0,98 ve 0,95 olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışma için gerekli etik kurul ve kurum izinleri alındıktan sonra veriler araştırmacılar tarafından sınıf ortamında öğrencilere araştırma hakkında birebir açıklama yapıldıktan sonra, cep telefonlarına gönderilen anket linki aracılığıyla online olarak toplanmıştır. Öğrenciler anket formuna onam verdikten sonra ulaşabilmişlerdir. Soruların cevaplanması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yürütülebilmesi için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul onayı (Tarih: 27.01.2023, Sayı: 63258) ve üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan kurum izni (Tarih:15.02.2023, Sayı:6469) alınmıştır. Katılımcıların Google formlar aracılığıyla onamları alındıktan sonra katılımcılar anket formuna erişim sağlayabilmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçekler için ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapan yazarlardan ölçek kullanım izni alınmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (frekans, ortalama, standart sapma, minimum, maksimum) yanı sıra ölçeklerden elde edilen puanların dağılımında Skewness ve Kurtosis değerleri incelenmiş, değerlerin +1.5 -1.5 aralığında²³ olduğu ve normal dağılımdan sapma olmadığı görülmüştür. Normal dağılan

ölçüm puanları için, iki bağımsız grup ortalamalarının karşılaştırılmasında “t-testi”, üç ve daha çok bağımsız grup ortalamalarının karşılaştırılmasında “Anova testi”; anlamlı bulunan grupların çoklu karşılaştırmalarında “Tukey testi” kullanılmıştır. Ayrıca iki sayısal ölçüm puanları arasındaki ilişkinin yönünü ve şiddetini gösteren Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $P < ,05$ olarak alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin %61’i ($n= 163$) kadın cinsiyettedir ve yaş ortalaması $20,87 \pm 2,28$ (min. 18,00; maks. 39,00)’dir. Öğrenciler HMBÖ ölçeğinden ortalama $75,79 \pm 12,21$ (min. 26,00- maks. 104,00), MBYÖ ölçeğinden ortalama $102,11 \pm 24,09$ (min. 27,00- maks. 135,00) puan almıştır.

Tablo 1. Hemşirelik Öğrencilerinin Mesleğe Bağlılıkları ve Manevi Bakım Yeterliliklerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	n	Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği		Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği	
		Ort ± SS	t / F; P	Ort ± SS	t / F; P
Cinsiyet					
Kadın	163	77,18 ± 12,25	2,354	104,67 ± 22,26	2,112
Erkek	104	73,60 ± 11,88	,019	98,09 ± 26,31	,036
Yaş grup					
20 yaş ve altı	131	74,34 ± 12,97	-1,909	101,64 ± 24,98	-0,308
21 yaş ve üstü	136	77,18 ± 11,30	,057	102,55 ± 23,28	,759
Gelir algısı					
Gelir giderden az	124	76,08 ± 13,93	0,253	102,08 ± 24,09	0,002
Gelir gidere eşit	131	75,34 ± 10,35	,777	102,09 ± 24,10	,998
Gelir giderden fazla	12	77,58 ± 12,72		102,58 ± 26,03	
Anne eğitim düzeyi					
Okuryazar değil	97	75,28 ± 10,97		103,96 ± 19,59	
Okuryazar	30	75,06 ± 13,99	0,595	99,40 ± 29,96	0,536
İlkokul	86	77,22 ± 11,74	,658	100,22 ± 25,10	,658
Ortaokul ve üzeri	54	74,81 ± 14,02		103,29 ± 26,42	
Baba eğitim düzeyi					
Okuryazar değil	21	78,90 ± 11,65		104,71 ± 20,68	
Okuryazar	24	71,91 ± 8,71	1,336	105,54 ± 22,68	0,765
İlkokul	92	76,71 ± 13,31	,257	103,73 ± 23,98	,549
Ortaokul	58	74,25 ± 12,76		97,75 ± 28,42	
Lise ve üzeri	72	76,22 ± 11,25		101,63 ± 21,82	
Yaşanılan yer					
İl	127	75,12 ± 13,05	1,278	102,36 ± 25,28	0,052
İlçe	94	75,41 ± 11,72	,280	102,28 ± 24,61	,949
Köy	46	78,39 ± 10,57		101,06 ± 19,66	
Mezun olunan lise türü					
Anadolu lisesi (a)	202	75,23 ± 11,84		100,22 ± 24,64	
Fen lisesi (b)	30	73,40 ± 15,00	2,990	103,76 ± 26,74	2,310
Sağlık meslek lisesi (c)	15	78,93 ± 11,76	,032	112,20 ± 18,25	,077
Diğer (d)	20	82,60 ± 9,46		111,15 ± 12,52	
Grup içi karşılaştırma			(d-a) $P = ,048$ (d-b) $P = ,043$		
Toplam	267	75,79 ± 12,21		102,11 ± 24,09	

Ort.; Ortalama, SS; Standart Sapma, t; t-testi, F; Anova testi

Bu çalışmada; cinsiyet, mezun olunan lise türü, sınıf, bölümü seçme nedeni, mesleği isteyerek seçme durumu, mesleği seçme kararında etkisi olan kişiler, mesleği sevme durumu öğrencilerin mesleki bağlılık düzeyini etkileyen

faktörler olarak belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin ve mesleğini seven öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılıkları anlamlı olarak daha fazladır (her biri için $P < ,05$). Sosyal bilimler lisesi, imam hatip lisesi, düz lise, özel lise ve

meslek lisesi gibi diğer lise türlerinden mezun olan öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılıkları, anadolu lisesi ve fen lisesinden mezun olan öğrencilerden daha yüksektir (Tablo 1; her biri için $P < ,05$). Dördüncü sınıf öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılıkları anlamlı olarak daha yüksektir ($P < ,05$). Mesleğe ilgi duydukları için hemşirelik bölümünü tercih eden öğrencilerin mesleğe bağlılıkları, iş bulma olanağının fazlalığı nedeniyle

hemşirelik bölümünü tercih eden öğrencilere göre daha fazladır ($P < ,01$). Hemşirelik mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılıkları anlamlı olarak daha yüksektir ($P < ,01$). Kendi kararı ile hemşireliği tercih eden öğrencilerin mesleğe bağlılıkları aile yönlendirmesi ya da çevre etkisi ile seçen öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksektir (her biri için $P < ,05$).

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Mesleğe Bağlılıkları ve Manevi Bakım Yeterliliklerinin Karşılaştırılması

Mesleğe Yönelik Tutum ve Yaklaşımlar ile İlgili Değişkenler	n	Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği		Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği	
		Ort ± SS	t / F; P	Ort ± SS	t / F; P
Sınıf					
1. sınıf (a)	92	75,28 ± 13,36		99,89 ± 25,56	
2. sınıf (b)	65	75,50 ± 11,49	2,651	101,50 ± 27,00	1,267
3. sınıf (c)	65	73,75 ± 11,46	,049	101,60 ± 22,07	,286
4. sınıf (d)	45	80,17 ± 11,06		108,26 ± 18,38	
Grup içi karşılaştırma			(c-d) $P = ,033$		
Hemşirelik bölümünün üniversite sınavına kaçınıcı girişte kazanıldığı					
İlk girişte	80	76,65 ± 13,53	2,873	103,96 ± 21,24	0,341
İkinci girişte	141	76,57 ± 10,85	,058	101,42 ± 25,16	,712
Üç ve üstü girişte	46	71,89 ± 13,23		101,00 ± 25,68	
Hemşirelik bölümünün kaçınıcı sırada tercih edildiği					
1. sırada	150	76,65 ± 12,91	2,133	103,85 ± 23,62	0,953
2-10. sırada	83	75,83 ± 11,25	,120	100,37 ± 23,89	,387
11. ve üzeri sırada	34	71,88 ± 10,73		98,67 ± 26,57	
Hemşirelik bölümünü seçme nedeni					
İş bulma olanağının fazlalığı (a)	158	74,72 ± 12,90		99,48 ± 25,78	
Mesleğe ilgi duyma (b)	62	81,56 ± 10,69	7,212	107,58 ± 22,00	2,369
Üniversite sınav puanı (c)	40	71,82 ± 8,08	<,001	101,82 ± 19,60	,071
Aile isteği / baskısı (d)	7	71,28 ± 12,78		114,71 ± 15,42	
Grup içi karşılaştırma			(a-b) $P = ,001$		
Mesleği isteyerek seçme durumu					
İstemeden	108	69,93 ± 10,90	-7,017	99,28 ± 25,00	-1,584
İsteyerek	159	79,76 ± 11,45	<,001	104,03 ± 23,33	,114
Mesleği seçme kararında etkisi olan kişiler					
Aile yönlendirmesi (a)	135	73,66 ± 11,59	7,416	102,59 ± 23,00	1,340
Kendi kararı (b)	119	78,81 ± 12,54	,001	102,73 ± 25,94	,264
Çevre(Öğretmen, Sağlık çalışanı)(c)	13	70,15 ± 9,02		91,46 ± 14,48	
Grup içi karşılaştırma			(a-b) $P = ,002$ (b-c) $P = ,036$		
Mesleği sevme durumu					
Sevmiyor	84	67,02 ± 9,56	-9,615	95,08 ± 27,27	-3,289
Seviyor	183	79,81 ± 11,15	<,001	105,33 ± 21,81	,003
Toplam	267	75,79 ± 12,21		102,11 ± 24,09	

Ort.;Ortalama, SS; Standart Sapma, t-testi, F; Anova testi

Bu çalışmada; cinsiyet ve mesleği sevme durumu öğrencilerin manevi bakım yeterliliklerini etkileyen faktörler olarak belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin ve mesleğini seven öğrencilerin manevi bakım yeterlilikleri ($P < ,05$) anlamlı olarak daha yüksektir (Tablo 2). Öğrencilerin hemşirelik

mesleğine bağlılıkları arttıkça manevi bakım yeterlilikleri de artmaktadır ($P < ,01$). Öğrencilerin manevi bakım yeterliliği arttıkça, hemşirelik mesleğine yönelik çaba gösterme isteklilikleri ile meslekteki hedef ve değerlere inançları da artmaktadır (her biri için $P < ,01$; Tablo 3).

Tablo 3. Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği, Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortalamaları ve Korelasyon Analizi

Ölçekler ve alt boyutları	Ort ± SS	Min - Maks	1	1.1	1.2	1.3	2	2.1	2.2	2.3
1. Hemşirelikte Mesleğe Bağlılık Ölçeği	75,79 ± 12,21	26,00-104,00	1							
1.1. Çaba gösterme istekliliği	37,64 ± 7,89	13,00-52,00	,836**	1						
1.2. Meslek üyeliğini sürdürme	23,22 ± 5,92	8,00-32,00	,576**	,067	1					
1.3. Hedef ve değerlere inanç	14,92 ± 2,88	5,00-20,00	,762**	,664**	,199**	1				
2. Manevi Bakım Yeterlilik Ölçeği	102,11 ± 24,09	27,00-135,00	,519**	,534**	,108	,513**	1			
2.1. Manevi bakımın değerlendirilmesi ve uygulanması	22,47 ± 5,78	6,00-30,00	,529**	,535**	,139*	,489**	,945**	1		
2.2. Manevi bakımda profesyonellik ve hasta danışmanlığı	56,11 ± 13,62	15,00-75,00	,500**	,525**	,090	,494**	,985**	,904**	1	
2.3. Hastanın maneviyatına karşı tutumu ve iletişimi	23,51 ± 5,66	6,00-30,00	,464**	,460**	,103	,493**	,919**	,822**	,861**	1

* $P < ,05$; ** $P < ,01$ Ort.; Ortalama, SS; Standart Sapma.

TARTIŞMA

Hemşirelik öğrencilerinin mesleki bağlılık düzeyleri ile manevi bakım yeterlilikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın bulguları literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmada hemşirelik öğrencilerinin HMBÖ ölçeğinden aldığı puan ortalaması $75,79 \pm 12,21$ olarak belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde; yapılmış olan çalışmalarda HMBÖ ölçeğinden alınan toplam puan ortalamasının $76,23 \pm 11$ ile $66,28 \pm 8,99$ aralığında değişkenlik gösterdiği gözlemlenmiştir.^{3-5,8,17,24,25} Hemşirelik öğrencileriyle yapılan başka bir çalışmada HMBÖ ölçeğinden alınan toplam puan ortalamasının staj öncesi $56,3 \pm 10,1$ olduğu, staj sonrası ise $58,1 \pm 9,5$ olduğu belirlenmiştir.²⁶ Daha önce yapılan çalışma sonuçlarına göre HMBÖ ölçeğinden alınan puan ortalamalarının genel olarak bu çalışma sonuçları ile benzerlik gösterdiği ve hemşirelikte mesleğe bağlılığın iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılabilir. Buna bağlı olarak öğrencilerin meslek hayatına başladıktan sonra mesleği benimsemeleri nedeniyle mesleğe bağlılık düzeyinde artış olacağı düşünülmektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin MBYÖ ölçeğinden aldıkları puan ortalaması $102,11 \pm 24,09$ olarak belirlenmiştir. Aynı ölçüm aracı kullanılarak daha önce farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda MBYÖ ölçeğinden alınan puan ortalamasının $10,1 \pm 12,6$ ile $58,5 \pm 16,05$ arasında değişkenlik gösterdiği gözlemlenmiştir.^{14,27-29} Bu çalışmada yüksek olarak bulunan manevi bakım ölçek puan ortalamasının, ülkemizin manevi değerlere verdiği önemle ilişkili olduğu ve kültürden kültüre değişkenlik gösterebileceği düşünülmektedir. Çalışmada cinsiyetin mesleki bağlılık ve manevi bakım yeterliliğini etkileyen faktörlerden biri olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılıkları ve manevi bakım yeterliliklerinin erkek öğrencilere göre anlamlı olarak daha fazla olduğu saptanmıştır. Daha önce yapılmış araştırma sonuçları incelendiğinde; cinsiyetin mesleki bağlılığı ve manevi bakım yeterliliğini etkilemediği^{3,4,13,25,30} çalışmaların yanı sıra kadın cinsiyetinde mesleki bağlılığın ve manevi bakımın daha yüksek olduğu gözlenmektedir.^{8,16,29} Çalışmalardaki farklı sonuçların erkeklerin hemşirelik mesleğine kadınlarda daha sonraki yıllarda dâhil olması ve mesleği benimsemeleri, mesleğe bağlılıkları ve bakımdaki tutumlarının zamanla şekillendiği, ayrıca hemşirelik mesleğinin uzun süre kadın mesleği olarak algılanması ve kadının toplumdaki toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile mesleğe bağlılık düzeyleri arasında anlamlılık saptanırken, manevi bakım düzeyleri arasında anlamlılık

saptanmamıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılık düzeylerinin diğer sınıftaki öğrencilerin mesleğe bağlılık düzeyinden anlamlı olarak daha yüksek saptanmıştır. Literatür incelendiğinde; hemşirelerde ve hemşirelik öğrencilerinde eğitim seviyesi yükseldikçe mesleğe bağlılık düzeylerinin arttığı belirlenmiştir.^{17,26,31} Hemşirelik öğrencilerinin eğitim seviyesinin artması ile birlikte hemşirelik mesleğinin öneminin daha iyi anlaşıldığı ve buna bağlı olarak mesleğe bağlılıklarında arttığı düşünülmektedir.

Mesleğe ilgi duyduğu için hemşirelik bölümünü tercih eden öğrencilerin mesleğe bağlılık düzeylerinin, hemşirelikte iş bulma olanağının fazla olması nedeniyle mesleği tercih eden öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik bölümünü seçme nedenleriyle hemşirelik mesleğine bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat hemşirelik bölümünü tercih eden öğrencilerin daha çok başkalarına yardım etme isteği ile yani mesleğe ilgi duydukları için hemşirelik mesleğini tercih ettiği belirlenmiştir.^{18,32} Bu çalışma bulgularına göre hemşirelik mesleğini isteyerek ve kendi kararı ile tercih eden öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılık düzeyleri, aile yönlendirmesi ya da çevre etkisi ile tercih eden öğrencilere göre anlamlı olarak daha yüksektir. Mesleğini isteyerek seçen hemşirelerin mesleki bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.^{5,17,33} Daha önce yürütülmüş olan araştırma sonuçları bu çalışma bulguları ile benzerlik göstermektedir. İş bulma, üniversiteye giriş sınavı, aile baskısı ya da yönlendirmelerin ötesinde hemşirelik mesleğini ilgi duyduğu için ve kendi kararıyla tercih eden öğrencilerin mesleki bağlılıklarının daha yüksek olduğu ve bununla birlikte mesleğe daha çok değer verdiği ve sevdiği gözlenmektedir.

Mesleğini seven öğrencilerin mesleki bağlılık düzeylerinin ve manevi bakım yeterliliklerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Mesleki bağlılık, sağlık personelinde olumlu profesyonel davranışın ana kaynağı olarak bilinmektedir.¹ Hemşirelerle yapılan bir çalışmada mesleğini severek yapan hemşirelerin mesleğini sevmeyenlere göre mesleki profesyonelliklerinin daha iyi olduğu tespit edilmiştir.³⁴ Çin'de hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışmada hemşirelik mesleğini seven öğrencilerin sevmeyen ya da kararsız kalan öğrencilere göre daha yüksek manevi bakım yeterliliğine sahip olduğu belirlenmiştir.³⁵ Bu araştırmada da hemşirelik öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılıkları arttıkça manevi bakım yeterliliklerinin de arttığı belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde; mesleki bağlılık düzeyi ile manevi bakım yeterliliği arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya

rastlanmamıştır. Fakat Chiang ve ark.¹⁵ hemşirelerle yaptığı bir çalışmada, hemşirelerin manevi bakıma yönelik olumlu tutumlarının, mesleki bağlılıkları ve bakımları üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan başka bir çalışmada hemşirelerin profesyonel benlik kavramı arttıkça maneviyat, manevi bakımı algılama düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir.³⁶ Hemşirelik mesleğini sevmek beraberinde mesleki bağlılık düzeyindeki artışı etkilerken, mesleki bağlılık düzeyindeki artışın da kutsal ve profesyonel bir meslek olan hemşirelikteki manevi bakım yeterliliğini de olumlu olarak etkileyebileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki bağlılıklarının orta düzeyde, manevi bakım düzeylerinin ise yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin, son sınıf öğrencilerin, hemşirelik mesleğini isteyerek, severek ve kendi kararı ile seçen öğrencilerin hemşirelik mesleğine bağlılık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Hemşirelik mesleğini mesleğe ilgi duyduğu için seçen öğrencilerin, iş olanaklarının fazla olması nedeniyle mesleği seçen öğrencilerden daha yüksek mesleki bağlılık düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Kadın öğrencilerin ve mesleğini seven öğrencilerin manevi bakım yeterlilikleri anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin mesleki bağlılık düzeyleri arttıkça manevi bakım yeterliliklerinin de arttığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda hemşirelik lisans müfredatına; özellikle erkek öğrencilerin mesleki farkındalıklarını arttıracak, mesleki duyarlılık, bilgi ve beceri kazandıracak eğitimlerin eklenmesi gerekmektedir. Özellikle bireylerin kendi mesleklerini kendi istekleri ve kişisel özelliklerine göre seçmeleri için lise son sınıf öğrencilerine hemşirelik mesleğini tanıtacak meslek tanıtım günlerinin düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte çalışmanın farklı ve daha büyük örneklem gruplarında yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın tek bir fakültede ve online olarak yürütülmüş olması araştırmanın sınırlılığıdır.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Tarih: 27.01.2023, Sayı: 63258).

Bilgilendirilmiş Onam: Çalışmaya katılan katılımcılardan online olarak onay alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – FGC, FB; Tasarım - FGC, FB; Denetleme - FGC, FB; Kaynaklar - FGC, FB; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi - FGC, FB; Analiz ve/veya Yorum - FB; Literatür Taraması - FGC, FB; Yazıyı Yazan - FGC, FB; Eleştirel İnceleme - FGC, FB.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the Scientific Research Ethics Committee of Ağrı İbrahim Çeçen University (Date: 27.01.2023, No: 63258).

Informed Consent: Consent was obtained online from those who participated in the study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception – FGC, FB; Design - FGC, FB; Supervision - FGC, FB; Materials - FGC, FB; Data Collection and/or Processing - FGC, FB; Analysis and/or Interpretation - FB; Literature Review - FGC, FB; Writing - FGC, FB; Critical Review - FGC, FB.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

REFERENCES

1. Jafaraghaee F, Ebadi A, Negarandeh R, Mehrdad N. A professional commitment scale for clinical nurses: A study protoco. *Med J Islam Repub Iran*. 2017; 31: 123. <https://doi.org/10.14196/mjiri.31.123>
2. Zhao L, Su Y, Jiang N, Zhou F, Liao L, Liu Y. Changes in professional commitment of undergraduate nurse students before and after internship: a longitudinal study. *BMC Medical Education*. 2022; 22(1): 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12909-022-03364-0>
3. Uysal A, Karakurt P. Hemşirelerin mesleğe bağlılık durumlarının tıbbi hata yapma eğilimlerine etkisi. *TJFMPC*. 2020; 14(3): 349-61.
4. Çayır-Yılmaz M, Uysal N. Klinisyen Hemşirelerde COVID-19 Korkusu ve Mesleğe Bağlılık Düzeyinin Belirlenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2021; 4(3): 316-25.
5. Dönmez S, Karakuş E. Yeni mezun olan hemşirelerin mesleğe bağlılıklarının incelenmesi. *Kocaeli Tıp Dergisi*. 2019; 8(1): 146-52.
6. Varoğlu S. Cerrahi kliniğinde çalışan hemşirelerin mesleğe bağlılık düzeyleri ile bakım davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Karabük Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
7. Cihangiroğlu N, Şahin B, Teke A, Uzuntarla Y. Hemşirelerin Çatışma ve Mesleki Bağlılık Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences*. 2015; 29(4): 599-610.
8. Peker M, Başdaş Ö. Professional Commitment and Work Life Quality Levels of Nurses. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*. 2022; 5(1): 32-40.
9. Hsieh SI, Hsu LL, Kao CY, Breckenridge-Sproat S, Lin HL, Tai HC, et al. Factors associated with spiritual care competencies in Taiwan's clinical nurses: A descriptive correlational study. *J Clin Nurs*. 2020; 29(9-10): 1599-613. <https://doi.org/10.1111/jocn.15141>
10. Sezer, T. A., & Ozturk Eyimaya, A. Competencies of nursing students in the provision of spiritual care and the factors affecting spiritual caregiving. *Perspect Psychiatr Care*. 2022; 58: 549–559. <https://doi.org/10.1111/ppc.13014>
11. Kang KA, Chun J, Kim HY, Kim HY. Hospice palliative care nurses' perceptions of spiritual care and their spiritual care

- competence: A mixed-methods study. *J Clin Nurs*. 2021; 30(7-8): 961-74. <https://doi.org/10.1111/jocn.15638>
12. Hu Y, Jiao M, Li F. Effectiveness of spiritual care training to enhance spiritual health and spiritual care competency among oncology nurses. *BMC Palliative Care*. 2019; 18: 1-8. <https://doi.org/10.1186/s12904-019-0489-3>
 13. Azarsa T, Davoodi A, Markani AK, Gahramanian A, Vargaeei A. Spiritual wellbeing, attitude toward spiritual care and its relationship with spiritual care competence among critical care nurses. *J Caring Sci*. 2015; 4(4): 309-320. <https://doi.org/10.15171/jcs.2015.031>
 14. Cheng Q, Liu X, Li X, Wang Y, Lin Q, Qing L, et al. Spiritual care competence and its relationship with self-efficacy: An online survey among nurses in mainland China. *J Nurs Manag*. 2021; 29(2): 326-32. <https://doi.org/10.1111/jonm.13157>
 15. Chiang Y-C, Lee H-C, Chu T-L, Han C-Y, Hsiao Y-C. The impact of nurses' spiritual health on their attitudes toward spiritual care, professional commitment, and caring. *Nurs Outlook*. 2016; 64(3): 215-224. <http://dx.doi.org/10.1016/j.outlook.2015.11.012>
 16. Çetintaş İ, Dirik FZ, İlhan E, Kostak MA. Hemşirelik öğrencilerinin maneviyat ve manevi bakım ile ilgili algıları. *Eurasian JHS*. 2021; 4(1): 38-46.
 17. Duran S, Celik I, Ertugrul B, Ok S, Albayrak S. Factors affecting nurses' professional commitment during the COVID-19 pandemic: a cross-sectional study. *J Nurs Manag*. 2021; 29(7): 1906-1915. <https://doi.org/10.1111/jonm.13327>
 18. Olğun S, Adıbelli D. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. *ACU Sağlık Bil Derg*. 2020; 11(1): 55-60.
 19. Lu K-Y, Chiou S-L, Chang Y-Y. A study of the professional commitment changes from nursing students to registered nurses. *Kaohsiung J Med Sci*. 2000; 16(1): 39-46.
 20. Çetinkaya A, Özmen D, Temel AB. Hemşirelikte mesleğe bağlılık ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *DEUHFED*. 2015; 8(2): 54-60.
 21. Van Leeuwen R, Tiesinga LJ, Middel B, Post D, Jochemsen H. The validity and reliability of an instrument to assess nursing competencies in spiritual care. *J Clin Nurs*. 2009; 18(20): 2857-2869. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2702.2008.02594.x>
 22. Daghan S, Kalkim A, Sağkal Midilli T. Psychometric evaluation of the Turkish form of the spiritual care competence scale. *J Relig Health*. 2019; 58: 14-27. <https://doi.org/10.1007/s10943-018-0594-2>
 23. Tabachnick BG, Fidell LS, Ullman JB. Using multivariate statistics: pearson Boston, MA; 2013.
 24. Bulut A, Çevik K. Hemşirelerin mesleğe bağlılık ile bağlamsal performansları arasındaki ilişki. *HUHEMFAD*. 2021; 8(3): 321-327.
 25. Mersin S, İbrahimoglu Ö, Çağlar M, Akyol E. Compassionate love, burnout and professional commitment in nurses. *J Nurs Manag*. 2020; 28(1): 72-81. <https://doi.org/10.1111/jonm.12892>
 26. Ayaz-Alkaya S, Yaman-Sözbir Ş, Bayrak-Kahraman B. The effect of nursing internship program on burnout and professional commitment. *Nurse Educ Today*. 2018; 68: 19-22. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.05.020>
 27. Karaman A, Sağkal Midilli T. The relationship between nurses' perceptions and competency about spiritual care and influencing factors. *Perspect Psychiatr Care*. 2022; 58(3): 1021-1028. <https://doi.org/10.1155/2023/1736608>
 28. Li L, Lv J, Zhang L, Song Y, Zhou Y, Liu J. Association between attitude towards death and spiritual care competence of Chinese oncology nurses: a cross-sectional study. *BMC Palliative Care*. 2021; 20: 1-9. <https://doi.org/10.1186/s12904-021-00846-8>
 29. Jafari M, Fallahi-Khoshknab M. Competence in providing spiritual care and its relationship with spiritual well-being among Iranian nurses. *J Educ Health Promot*. 2021; 10: 388. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_203_21
 30. Vogel A, Schep-Akkerman AE. Competence and frequency of provision of spiritual care by nurses in the Netherlands. *Scand J Caring Sci*. 2018; 32(4): 1314-1321. <https://doi.org/10.1111/scs.12575>
 31. Wang L, Yu P. Impact of exemplar education program on the professional commitment of nursing students: a quasi-experimental study. *Nurse Educ Today*. 2021; 107: 105118. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2021.105118>
 32. Güleğün T, Adana F, Funda E, Akyıl RÇ, Taşkıran N. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme nedenleri ile bakım davranışları algısı. *GÜSBED*. 2018; 7(3): 1-10.
 33. Tuna R, Sahin S. The effect of attitude towards work on professional commitment. *Nurs Ethics*. 2021; 28(7-8): 1359-1374. <https://doi.org/10.1177/0969733021999770>
 34. Ünsar S, Akgün Kostak M, Kurt S, Erol Ö. Hemşirelerin kendini gerçekleştirme düzeyleri ve etkileyen etmenler. *DEUHY ED*. 2011; 4 (1); 2-6.
 35. Guo Z, Zhang Y, Li P, Zhang Q, Shi C. Student nurses' spiritual care competence and attitude: An online survey. *Nursing Open*. 2023; 10(3): 1811-1820. <https://doi.org/10.1002/nop2.1441>
 36. Aktaş G, Keskin S.G. Klinik hemşirelerin profesyonel benlik kavramı ile spiritual bakım algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *DEUHY ED*. 2023; 16(1): 79-90. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.868458>